

Všestranný jazykový rozbor (VJR)

VJR by měl tvořit součást téměř každé vyučovací hodiny a můžeme jej zařadit do kterékoli její části. Nejčastěji se používá při opakování a vyvozování nového učiva. Pokud slouží k opakování, neměl by zabrat v hodině více než 10 min. Velmi vhodné je, když rozbor použijeme zároveň pro vyvození nového učiva. K rozboru můžeme použít větu jednoduchou, souvětí, část textu. Záleží na vyspělosti žáků. Úkoly **musí být vždy přiměřené** věku a vědomostem žáka. VJR plní tyto funkce: motivační, opakovací a procvičovací, vyvození nového učiva.

UKÁZKA pro 5. ročník

V z _ mě b _ vá často s _ lný mráz, fouká mraz _ v _ vítr a m _ sty se tvoří námraza.

Nejdříve celý text s žáky přečteme nahlas. Využijeme text k motivaci a rozvíjení komunikativní kompetence.

Např.:

- Kolik ročních období znáš? Vyjmenuj je.
- Vyjádři jednou větou (souvětím) jaro (léto, podzim, zimu).
- Kteří ptáci nás na podzim opouštějí a kam až letí?
- Kteří k nám naopak přilétají?
- Můžeme v zimě ptákům a jiným zvířatům nějak pomáhat? Jak? Apod.

1. Rozbor syntaktický

Mám na tabuli větu jednoduchou, nebo souvětí? (souvětí) Podle čeho jsi to poznal? (tři slovesa v určitém tvaru, tři základní skladební dvojice) Dokážeš napsat vzorec souvětí? V1, V2 a V3.

2. Rozbor slovnědruhový

Který slovní druh v souvětí chybí? (číslovky, částice, citoslovce) Dokážeš upravit souvětí tak, že tam chybějící slovní druhy doplníš? Např. ... a místy se tvoří **první** námraza (číslovka); V zimě bývá **bohužel** často ... (částice);

3.– 4. Rozbor morfologický a fonetický

Co mají společného slova *mráz* a *vítr*?

- Podstatná jména; obě rod mužský, vzor hrad;
- Jsou v prvním pádě;
- Obě jsou ve větě podmětem;
- Jsou to podstatná jména abstraktní;
- Jsou to obecná podstatná jména;
- Obě se skládají ze 4 písmen;
- Obě mají 3 souhlásky a jednu samohlásku;
- Obě začínají na obojetnou souhlásku atd.

5. Rozbor pravopisný

Kterých *i/y* doplníš do souvětí víc? Kolik bude měkkých a kolik tvrdých?

6. Rozbor slovtvorný (stavba slova)

Nové učivo: Slovtvorný rozbor (nebo stavba slova)

Co mají společného slova *mráz*, *mrazivý* a *námraza*? Žáci mohou jmenovat různé znaky jako např. v bodě 3. a 4. Pokud na to sami nepřijdou, položíme návodnou otázku. Např.: Kterou část mají tato slova společnou? (*mráz*, *mraz-*, *-mraz-*);

Této části říkáme **kořen slova**.

Říkejte další slova, která mají stejný kořen.

Např. **mrazík**, **Mrazík**, **zmrazit**, **mraznička**, **mrazit**, **odmrazit**, ...

Části, která stojí před kořenem, říkáme **předpona**; části, která stojí za kořenem, říkáme **přípona** nebo **koncovka** (*koncovka je část, která se mění při skloňování, časování*).

a)

Odtrhněte ve slovech předponu:

mrazík, **Mrazík**, **zmrazit**, **mraznička**, **mrazit**, **odmrazit**,

b)

Odtrhněte ve slovech příponu:

mrazík, **Mrazík**, **zmrazit**, **mraznička**, **mrazit**, **odmrazit**, ...

c)

Ve kterém slově je také koncovka?

MRAZ- NIČK - A

Dále pak učivo procvičujeme.

Uvedenou ukázkou berte prosím jako příklad. Chtěla jsem Vám ukázat, že jedna věta nebo souvětí může postačit na téměř celou vyučovací hodinu.